

(2005.gads)

Andrejs Edvīns Feldmanis

Video un kinofonofoto krātuves vadītājs

Lelde Ozola - Neimane

Video un kinofonofoto krājuma glabātāja

VIDEO UN KINOFONOFOTO KRĀTUVES IZVEIDE UN DARBĪBA

Ievads

Šī publikācija par Okupācijas muzeja Video un kinofonofoto krātuves izveidi un darbību rakstīta kā muzeoloģisks raksts. Mērķis ir pastāstīt, ka Okupācijas muzejā ir izveidota un arvien tiek papildināta okupācijas laika vēstures skaņas, kino un video dokumentu krātuve. Lielākais akcents rakstā ir stāstījums par videoliecībām¹, jo tās aizņem lielāko krātuves daļu.

2003.gada 1. – 3. maijā Rīgā notika starptautiska konference “Dzīvesstāsti – vēsturē, kultūrā, sabiedrībā”. Šī konference parādīja mutvārdu avotu pieaugošo ietekmi sociologu, psihologu, politologu, literatūras zinātnieku un etnogrāfu pētījumos. Mazāk tika runāts par argumentiem vēstures pētniecībā, ko var sniegt dzīvesstāsti (mūsu gadījumā - videoliecības) un ko nevar dot rakstītie vēstures avoti. Tas varētu nozīmēt, ka šobrīd Latvijā, nav uzkrāta pietiekoši liela pētniecības bāze. Mēs cenšamies, strādājot pie videoliecību uzkrāšanas, radīt pēc iespējas plašāku un kvalitatīvāku vēstures avotu krājumu pagātnes procesu dziļākai izpratnei.

Šajā rakstā nepieskarsimies videoliecību ieraksta metodikai. Mūsaprāt, tā ir atsevišķi apskatāma un pētāma tēma. Tāpat neskarsim krātuves tehnisko aprīkojumu un filmēšanas tehniku, kura krātuves pastāvēšanas laikā strauji attīstījusies un nosaka jaunu kvalitāti un iespējas.

Video un kinofonofoto krātuves izveides priekšnoteikumi

Tā kā Okupācijas muzeja krātuves papildināšana un pētniecības vadlīnijas balstītas uz Latvijas 50 gadu okupācijas tēmu lokiem, tad pievērsīsimies Latvijas PSR pēckara muzeju nostādnēm rakstīto, skaņas un vizuālo atmiņu pierakstu jomā.

¹ OM darbinieka (-u) uzklauts okupācijas laika liecinieka atmiņu stāstījums video formātā.

Padomju ideoloģijas prioritātes Latvijas PSR muzeju darbībā bija orientētas uz sociālistiskās sistēmas slavināšanu, sagatavojot tās sabiedrības iespējamai dzīvošanai komunismā. Muzejiem bija ierobežotas iespējas patiesās vēstures pētīšanā un krājumu papildināšanā ar neatkarīgās Latvijas raksturojošajām liecībām, priekšmetiem un dokumentiem. Savukārt, tiem bija iespēja veikt bāzes uzkrājumu sociālistiskās sistēmas slavināšanas pierādījumiem (atmiņu stāstījumi, fotogrāfijas), bet arī tas netika darīts. Muzeju speciālisti bija dažādiem uzskatiem. Vieniem tā bija apzināts vai neapzināts protests pret pastāvošo režīmu, citiem trūka muzejiskas zināšanas un pārliecības uzkrāt muzejos padomju vēstures argumentus. Kā liecina muzeju krājumi, tad pēckara okupācijas periods ir pārstāvēts visai maz.

Te gan jāpiebilst, ka līdztekus aizliegumam radās nacionālpatriotiski noskaņoti entuziasti, kuri pagātnes liecības vāca muzeju vietā, vēlāk uz savu krājumu bāzes izveidoja pagastu, novadu muzejus. Piemēram, Liepājas rajonā Vērgales pagastam ir savs muzejs, kuru jau padomju laikā sāka veidot kolekcionārs Alfrēds Šnipke u.c.

Muzejiem padomju laikā bija jābalsta sava novada vēsture “uz sociālistiskās revolūcijas iekarojumu” bāzes Latvijā. Radās dažādas padomju ideoloģijas diktētas pētniecības formas, kā piemēram, *красные следопыты* (sarkanie pēdu dzinēji). Latvijā viņus sauca vienkārši par novadpētniekiem. Galvenokārt tie bija skolu audzēkņi, kuriem mācību procesa ietvaros bez atlīdzības vajadzēja iesaistīties šajās padomju ideoloģijas diktētajās nostādnēs. Viņi darbojās gan saistībā ar skolu, gan rajona muzejiem. Tātad galvenokārt skolēni bija tie, kas pierakstīja liecības. Šo pašu vadlīniju ietvaros arī muzeju darbinieki pierakstīja cilvēku atmiņas, un vairums tās bija izvēlētas par ievērojamiem vietējiem padomju darbiniekiem.

Latvijas PSR Kultūras ministrija (Ar 1953.gadu Latvijas PSR Kultūras ministrijas Pieminekļu un Muzeju daļa, vēlāk Muzeju, tēlotāju mākslas un pieminekļu aizsardzības pārvalde) bija izstrādājusi divas tipveida veidlapas: “Lielā Tēvijas kara veterāna aptaujas lapa” un “Atmiņas”. Pirmā minētā veidlapa ir anketas tipa ar īsiem un konkrētiem jautājumiem, bez pierakstītāja datiem, bet otrajā – ir atvēlēta vieta gan atbildēm uz jau dotiem konkrētiem jautājumiem, gan arī plašākam atmiņu izklāstam, turklāt ar pierakstītāja datiem, klātesošajiem un datumu.

Šodien, iepazīstoties ar šiem atmiņu pierakstiem, varam secināt, ka tie ir izmantojami vēstures pētniecībā arī šodien. Tie veikti rokrakstā un tos parakstījušas izklašinātās personas. Tā kā rokrakstā nav iespējams visās niansēs pierakstīt stāstīto, tad tie veikti vairāk konspektīvā veidā. Šajos pierakstos galvenokārt dominē subjektīva attieksme gan no pierakstītāja, gan no stāstītāja. Šie stāstījumi daudzkārt atšķīrās no

patiesās notikumu norises, par kuru tika sniegta liecība. Pierakstītājam obligāti bija jāpieņem stāstītāja viedoklis un interpretācija. Tas kļūst skaidrs, salīdzinot dažādos muzejos veiktos atmiņu pierakstus. Vairums tos noteica pierakstītāja goda prāts. Lielākoties tie ir abu pušu parakstīti. Saldus vēstures muzejā glabājas atmiņu pieraksti, kurus parakstījusi tikai muzeja direktore. Piemēram, Saldus muzeja vadītāja K. Freimane 1965. gadā pierakstīja Kārļa Baltgalvja atmiņas.² Pozitīvs moments šajos pierakstos ir tas, ka tur var atrast darbojošos personu vārdus, ģeogrāfiskos nosaukumus, iestāžu nosaukumus u.t.t. Šodien tas palīdz vēsturniekiem ar tagad pieejamiem arhīvu dokumentiem un citiem informācijas avotiem nonākt pie daudziem jauniem atklājumiem skaidrojot Latvijas okupācijas laiku.

1950. gadu beigās tirdzniecībā parādījās pirmie sadzīves magnetofoni, tas nozīmēja, ka varēja cilvēku atmiņu stāstījumu pierakstīt magnētiskā lentā un veikt lielāka apjoma darbu. Muzeji to parasti neveica, jo VDK tiem ieteica tos neiegādāties, pareizāk sakot, centrālā valsts sadale tos muzejiem nepiešķīra. Tāpat VDK modri pārraudzīja portatīvo rakstāmmašīnu īpašniekus (rakstāmmašīnu burtu šriftu nospiedumi atradās VDK kartotēkā). VDK saprata, ka magnetofonu ieraksti par viņiem nezināmiem ceļiem varēja nonākt kādā no Brīvības raidītājiem aiz t.s. „dzelzs priekškara”. Kā uzskatāmu piemēru par VDK darbību sakarā ar skaņu ierakstiem magnetofonā, var minēt čekas aizbildniecībā Rīgas kinostudijā 1963. gadā uzņemto dokumentālo filmu “Vilkači” (Rež. Hermanis Šalutins). Vienā no filmas epizodēm varam redzēt modernu, ārzemēs 50tos gados ražotu magnetofonu, kas liecina par šīs represīvās institūcijas neierobežotajām iespējām.

Fotogrāfa darba vieta muzejos arī parādījās tikai 60to gados, kad aiz muguras jau bija padomju terors pēckara gados un Latvijā atgriezās deportētās personas.

No padomju okupācijas laika spilgtākajiem piemēriem jāatceras kolhoza “Lāčplēsis” priekšsēdētāja Edgara Kauliņa atmiņu pieraksti. E. Kauliņš bija persona ar patiesības izjūtu, dziļu sapratni pret saviem novadniekiem, prata savu reizi nostāties pret komunistiskās partijas nomenklatūru, aizstāvēja jebkuru sava kolhoza cilvēku, nešķirojot pēc politiskās pārliecības. Viņš bija cilvēks, kam simpatizēja daudzi Latvijas zemnieki. Liela interese par E. Kauliņu bija arī žurnālistiem un rakstniekiem. Viņa

² SVM – ZA (Saldus vēstures muzejs – Zinātniskais arhīvs) – Inv.Nr.339:14 K. Baltgalvis 1940. – 41. gadā strādāja Kuldīgas apriņķa NKVD struktūrā. Pēc kara bija Saldus rajona milicijas priekšnieks. Iespējams, ka K. Baltgalvis bija saistīts ar vēl šodien neatklāto “Vilku” māju traģēdiju Saldus rajonā, kur NKGB zvēriski noslepkavoja nacionālo partizānu atbalstītājus.

dzīves stāstu pierakstījuši daudz un dažādi autori.³ Pēteris Bauģis it kā apkopojot visus šos pierakstus, uzrakstījis dokumentālu stāstu grāmatu “Kad migla krīt”.⁴

Tāpat pētniecības vērts būtu publicēto biogrāfiju un atmiņu klāsts, kurš pie lasītāja nonāca atmodas laikā 80. gadu beigās un pirmajos atjaunotās neatkarības gados Latvijā. Šajā posmā kā paraugi jāmin rakstnieces Melānijas Vanagas divi darbi – “Veļupes krastā”⁵ un “Dvēseļu pulcināšana”⁶. Atgriezusies no izsūtījuma 1956. gadā, viņa nevienam nezinot pierakstīja tuvu un tālu radu, labu paziņu un draugu atmiņas.

Tajā pašā laikā Latvijā nelegāli ievada trimdā izdoto memuārliteratūru un vēstures grāmatas. Viens no pirmajiem latviešu vēsturniekiem, kurš izmantoja mutvārdu vēstures avotus savu apjomīgo darbu rakstīšanā, bija Edgars Andersons. Tās kļūdas, kuras sastopamas viņa darbos, saistītas atmiņu stāstījumiem un vēsturniekam nebija pieejami Padomju Latvijā atrodošie vēstures avoti un citi aculiecinieki.

Analizējot Latvijas PSR muzeju attīstību atmiņu pierakstu jomā, ar nedaudz, iepriekš minētiem piemēriem tiek pateikts, ka tobrīd muzeji vēlējās radīt kompleksu vēstures pētījumu bāzi tā laika ideoloģijas ietvaros. To diemžēl neizdevās īstenot. Vispār padomju laika ideoloģija savos ietvaros piekopa pasūtījuma praksi aicinot rakstīt rakstniekiem literārus darbus, vēsturniekiem falsificētu vēsturi, tēlotāja mākslā izteiktas formas sociālistiskā reālisma atspulgā. Visam pa vidu darbojās VDK, kuras rokās bija cenzūra – politiskās stabilitātes garants. Ņemot vērā šos negatīvos piemērus, klāt pievienojot šodienas tehniskās iespējas (audio, foto, video), radās doma par jauna veida krātuves veidošanu Okupācijas muzejā.

Audio krātuve

Jaunizveidotajā Okupācijas muzejā, kurš dibināts 1993. gada 5. maijā, jau līdz ar darba sākumu ieradās daudzi okupāciju laikā cietušie un izteica gan īsos, gan garos stāstos savu sāpi par pārdzīvoto.

Okupācijas muzeja pirmā izpilddirektore Anna Zoldnere un pirmie darbinieki Brigita Radziņa un Rihards Pētersons vienojās par to, ka jāuzsāk šo stāstījumu pieraksti, lai tie paliktu nākamām paaudzēm un pildītu jaunizveidotā muzeja krātuvi. Bija skaidrs,

³ Piemēram, “Zemei – mūsu mīlestība, mūsu ticība: [stāsta Ogres rajona kolhoza “Lāčplēsis” priekšsēdētājs, Sociālistiskā Darba varonis E. Kauliņš. Pierakstījusi E. Gžibovska] – “Skola un ģimene”, 1978., Nr.4, 22.–23.lpp.

⁴ Kauliņš Edgars “Kad migla krīt. Mans dzīvesstāsts” Pētera Bauģa literārais atstāstījums, – Rīga, “Liesma”, 1972.

⁵ Vanaga Melānija “Veļupes krastā”, – Rīga, “Liesma”, 1991.

⁶ Vanaga Melānija “Dvēseļu pulcēšana” – Rīga, “Karogs”, 1993.

ka dažādu iemeslu dēļ, atmiņu pierakstīšana nav vienkārša. Okupācijas laikā valdošā spriedze un aizliegumi ietekmēja cilvēku domāšanu, tādā veidā bieži vien sakroploja atmiņas, stāstītājs aiz bailēm un aizspriedumiem nevarēja brīvi izteikties.

1994. gadā Annai Zoldnerei, Rihardam Pētersonam un Brigitai Radziņai pievienojās kinorežisors un kinooperators Andrejs Edvīns Feldmanis, kas pārzināja skaņu ierakstu veikšanu.

Tagadējais Video un kinofonofoto krātuves vadītājs Andrejs Edvīns Feldmanis pirmo atmiņu pierakstu jau veica 1960to gadu sākumā ar toreiz diezgan modernu sadzīves magnetofonu “Komēta”, ko bija ražojusi kāda slepena padomju militāra kompleksa rūpnīca Novosibirskā, kuras vienīgā adrese tika norādīta ar diviem burtiem – П.Я.⁷ Magnetofons svēra 22 kg., to bija neērti pārvietot un tā izmantošana iespējas robežojās ar paša dzīvokli. Tobrīd A. E. Feldmanis strādāja Valsts Liepājas teātrī kā režisora palīgs un sāka pierakstīt arī padomju režīmu izsmejošās politiskās anekdotes aktieru repertuāra papildināšanai sadzīves vakariem. A. E. Feldmaņa draugi, kuriem bija saskare ar rajonu muzejiem, ieteica viņam ar šādām lietām nenodarboties, jo tas var beigties bēdīgi.

1994. gadā A. E. Feldmanis uzsāka darbu pie cietušo personu atmiņu pierakstiem magnētiskā lentā ar profesionālu portatīvu magnetofonu *Reprter 7A*. Tika veikti pirmie izbraukumi pie liecību sniedzējiem uz mājām. Paralēli šo darbu muzejā uz vietas veica krājuma glabātāja Brigita Radziņa ar diktofonu.

Okupācijas muzeja pirmais audio ieraksts veikts 1994. gada 14. martā, kad Brigita Radziņa intervēja Edmundu Tardenaku⁸. Pirmā ekspedīcija bija uz Limbažu rajona Alojas lauku teritoriju 1995. gada 15. septembrī, kad tika ierakstīts Jānis Lūris⁹. Pirmo profesionālo audio ierakstu Okupācijas muzejam A. E. Feldmanis veica 1994. gada 15. decembrī leģionāra Alberta Kleķera atmiņas.

Pēc šīs nodaļas izklāsta, secinām, ka A. E. Feldmanis ir atmiņu pierakstu magnētiskajā lentā aizsācējs, ar nolūku tos izmantot vēstures pētīšanai un dokumentālu filmu uzņemšanai. Kā pierādījumu šai darbībai A. E. Feldmanis Okupācijas muzejam nodevis saglabājušos ierakstus.

⁷ П.Я. – (krievu valodā) *почтовый ящик*, P.K. – (latviešu valodā) *pasta kastīte*.

⁸ Edmunds Tardenaks – 1949. gada 25. martā deportēts no Bauskas, atgriezies Latvijā 1956. gadā

⁹ Jānis Lūris (1908) – Valmieras apriņķa Pāles un Vītrupes pagastu muzikants un aizsargs, arestēts 1945. g. 23. janvārī.



Magnetafons "Komēta" salīdzinājumā ar šodienas digitālo ierakstu magnetafonu ...

Video krātuves izveide

Atmodas laikā, kad sākās kompensācijas izmaksas cietušajiem par nelikumīgajām represijām, vienlaikus parādījās cietušo atmiņu grāmatas un publikācijas par pārdzīvoto padomju okupācijas režīmā. Šajās atmiņu grāmatās, kuru izdošanu sākumā finansēja valsts, atklājās kopsakarības starp represiju veicējiem un neatkarību atguvušās valsts pārvaldes dažādu institūciju darbiniekiem. Vienīgais ceļš, kā tobrīd varēja apturēt šādu publikāciju parādīšanos, bija liegt finansiālo piešķirumu no valsts kases. Liela daļa lasītāju noteikti vēl labi atceras mākslīgi radīto papīra krīzi 1991. gadā. Tādā pašā veidā tika sagrauts arī Latvijas dokumentālais kino, kurš jau padomju cenzoru ietvaros spēja savās filmās uzturēt latviešu kultūras vidi un vēsturi. Neatkarību atguvušās Latvijas dokumentālais kino bija atbrīvojies no cenzūras, droši lauzās savulaik padomju ideoloģijas aizliegtajās tēmās. Tas bijušajiem komunistiem šķita vēl bīstamāk kā grāmatu iznākšana, jo latvietis no televīzijas ekrāna kāri pieņēma visu savulaik liegto informāciju. It kā finansējuma trūkumu dēļ netika dokumentēti jaunie pārmaiņas procesi, nerunājot nemaz par neseno okupācijas vēsturi. Latvijas Valsts arhīvs nespēja savākt daudzus likvidēto Latvijas PSR iestāžu dokumentāciju, Rīgas kinostudija un Latvijas Televīzija maz filmēja notiekošo savu arhīvu papildināšanai. Arī Latvijas kinofotofono dokumentu arhīvs finansējuma trūkuma dēļ daļēji nespēja pildīt savu misiju. Iestājās informācijas vākšanas vakuums. Jāatzīmē, ka šajā laikā video formātā notikumus uzņēma Zigurds Vidiņš, Ingvars Leitīns, Raitis Valters u.c., bet par

viņu savākto un safilmēto materiālu mēs nevaram runāt, jo tie ir viņu privātie arhīvi. Lai kaut cik aizpildītu šo vakuumu, Okupācijas muzejs, A. E. Feldmaņa mudināts, 1994. gadā sāka vākt visu pieejamo PSRS laika un aktuāli filmēto kino un video informāciju. Līdztekus tam 1995. gadā Okupācijas muzejs pieteica Sorosa fondam projektu par video tehnikas piešķirumu vēstures liecību pierakstīšanai video lentē. Par projekta īstenotāju nozīmēja A.E.Feldmani. 1996. gada 1. oktobrī Sorosa fonds projekta pieprasījumu piešķīra. Okupācijas muzejs ieguva S–VHS signālā filmējošu kameru, 2 video magnetofonus, televizoru kā monitoru, tītra mašīnu, filmēšanas apgaismes iekārtu.

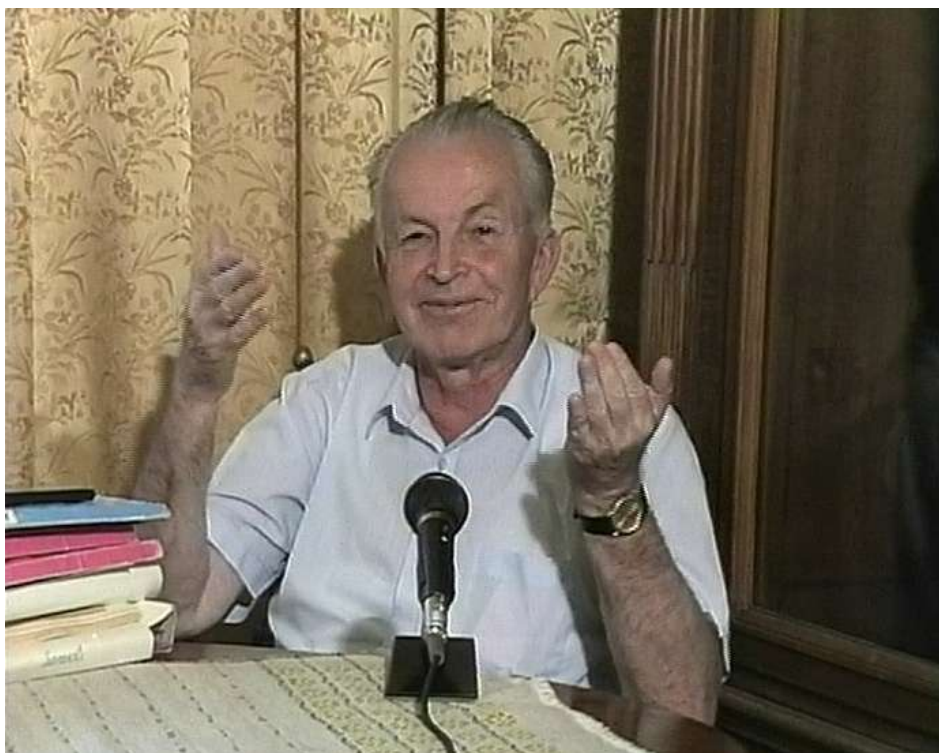
1996. gada 29. oktobrī tika veikts pirmais video ieraksts. Liecību sniedzēja bija Anglijā dzīvojošā Hermīne Rītiņa () – uz Latvijas austrumu robežas, Abrenes apriņķī dienējošā robežsarga atraitne. Tobrīd viņa bija Daugavas Vanagu Fonda Lielbritānijā Korbijas nodaļas biedre un aktīvi atbalstīja jaunizveidoto Okupācijas muzeju. Viņa informēja par video krātuves izveidi Daugavas Vanagu Korbijas nodaļas priekšsēdi Valdi Aueru un Daugavas Vanadžu priekšsēdi Lielbritānijā Gundegu Feldmani-Zāns. Ar šo personu sadarbību tika noorganizētas un finansiāli atbalstītas divu liecību pierakstu ekspedīcijas Lielbritānijā. Šo darbu veikt devās A. E. Feldmanis.

Neilgi pēc darba uzsākšanas, filmējot liecības video lentē, ziedotājs Okupācijas muzejam ārsts Aivars Slucis uzdāvināja divus jaunas S–VHS signālā rakstošas video kameras. Latviešu fonds 2001. gadā piešķīra 10 000 ASV dolāru digitālajā signālā filmējošai profesionālai video kamerai ar video magnetofonu uzņemtā materiāla caurskatīšanai (galveno pazīmju noteikšanai) un kopēšanai.

Video un kinofonofoto krātuve šobrīd ir nodrošināta ar video iekārtu tehniku un strādā divās filmēšanas grupās. Liecību sniedzēju pulks ir liels, divām filmēšanas grupām praktiski veicamais darbs ir par apjomīgu. Priekšroka tiek dota vecākiem cilvēkiem, kuru cienījamais vecums sniedzas pāri astoņdesmit gadiem, kā arī tiem, kuru liecības ietilpst kāda Okupācijas muzejā aktuāla pētījuma lokā. Stāstītāju loks mūsu krātuvē ir daudznacionāls.

Liecību sniedzēju izvēle

Pastāv trīs ceļi, kā mēs atrodam potenciālos videoliecību sniedzējus:



Dzintris Alks videoliecības laikā, 1998. gada 28. jūlijā

1. grupa

Šīs personas pašas meklējušas iespēju kādam izstāstīt savus pārdzīvojumus okupāciju režīmos. Viņi nākuši uz Okupācijas muzeju, atstājuši apsūdzības dokumentus, priekšmetus, fotogrāfijas. Šī cilvēku grupa šodien nebaidās uzturēt apsūdzību okupācijas režīmam par izpostītām dzīvēm un dzimtām. Piemēram, Bernhards Upmanis¹⁰, Ernests Rudzuroga¹¹ un citi. Starp viņiem ir arī pirmsnāves nojautu cilvēki, kuri steidzina krātuves darbiniekus neatlikt ierakstu, piemēram, ārsts Dr. Dzintris Alks.¹²

2. grupa

Šajā personu grupā ietilpst tie, kuriem adreses ieteikuši 1. grupas cilvēki. Starp šīs grupas cilvēkiem ir gan muzeja darba atbalstītāji, gan arī svārstīgie, kuri apsver iespējamās sekas, mazliet baidās, pat arī atsakās no liecināšanas, aizbildinoties ar bērnu un mazbērnu nākotnē iespējamām sekām karjeras veidošanā vai arī atbildot, ka pagātnes

¹⁰ Bernhards Upmanis (1928) – jaunatnes pretpadomju kustība. OMF 2300/2, 2300/3, 2300/197, 2300/198

¹¹ Ernests Rudzuroga (1929) – nacionālais partizāns. OMF 2300/266, 2300/267

¹² Dr. Dzintris Alks (1931–1998) – 1941. gada 14. jūnijā deportēts, sastādījis grāmatu “Latvijas mediķi politisko represiju dzirnās 1940–1953”. OMF 2300/133; OMF 2300/134

atmiņas sagādā pārāk lielas sāpes. Piemēram, kas piekrita un labprāt stāstīja atmiņas, Lūcija Bulēna¹³, Malvīne Asare¹⁴ un citi.

3. grupa

Šajā grupā ietilpstošo personu izvēli sekmējuši video krātuves darbinieki, lasot publikācijas, arhīvu dokumentus, literāras un dokumentālas grāmatas, skatoties televīzijas pārraides un klausoties radio. Tā kā šo personu grupa saistīta ar publicitāti, tad parasti atteikumi neseko. Bieži vien šīs personas nav saistītas ar represijām vai piespiedu došanos trimdā, bet var sniegt milzīgu informāciju kultūrvēsturē. Krātuves darbinieki, vispārīgākam vēstures atspulgam, iespēju robežās meklē arī personas, kuras nepiekrīt OM vēstures izklāstam, attaisno padomju okupāciju Latvijā, neatzīst pārinodarījumus tās iedzīvotājiem un kas bijušas saistītas ar padomju represīvām struktūrām un komunistiskās partijas nomenklatūru. Piemēram, Alberts Kārkliņš¹⁵, Vilis Krūmiņš¹⁶, Anna Klungsta¹⁷ un citi.

Dokumentācija un krājuma glabāšana

Jau ar A. E. Feldmaņa pirmajiem izbraukumiem pie liecību sniedzējiem, viņš saskārās arī ar aizdomām, neuzticēšanos un izbrīnu. Par Okupācijas muzeju daudzi nebija dzirdējuši, neizprata tā misiju. Represētās personas bija atgriezušās dzimtenē un dzīvoja padomju okupācijas uzspiestā izolācijā. Šīs izolācijas sekas jūtas arī šobrīd. Pirmajiem Okupācijas muzeja darbiniekiem bija jāskaidro, jāiedrošina, jāpārlicina cietušie sniegt liecības. Darbinieki nonāca pie secinājuma, ka liecību sniedzēju stāstiem jārada kāds juridisks aizsardzības mehānisms, rakstiska vienošanās par atmiņu pieraksta izmantošanu.

Tika sastādīta pirmā liecību sniedzēja stāstījuma apstiprinošs dokuments, kura nosaukums šobrīd ir "Videofilmējuma akts". Tieši paši liecību pieraksti un intervēto personu vēlmes noteica Videofilmējuma akta satura nianses un papildinājumus. Galvenajās līnijās tās noteica visa stāstījuma izmantošanas, atsevišķu epizožu

¹³ Lūcija Bulēna (1924) – 1941. gada deportētā. OMF 2300/396, 2300/397

¹⁴ Malvīne Asare (1926) – nacionālo partizānu atbalstītāja. OMF 2300/424, 2300/425

¹⁵ Alberts Kārkliņš (1919) – 1941. gadā bijis komjaunietis, Kuldīgas, Kabiles un Vārmes pagastu notikumu zinātājs pēc kara. OMF 2300/291; OMF 2300/292 Kuldīgas rajona avīzē "Kurzemienks" 2001. gada 22. martā tika publicēts A. Kārkliņa raksts "Partizāni nekaroja, bet slepkavoja." (Domāti nacionālie partizāni)

¹⁶ Vilis Krūmiņš (1927 - 2000) – II Pasaules karā dienējis Sarkanajā armijā. OMF 2300/225, 2300/226, 2300/227

¹⁷ Anna Klungsta (1915) – skolotāja, Kuldīgas un Alsungas novadpētniece. OMF 2300/248, 2300/249

ierobežojumu, atsevišķu personu uzvārdu neizpaušana saistībā ar stāstījumu u.c. Pēc filmēšanas šo dokumentu paraksta krātuves darbinieki, liecību sniedzējs un liecinieks, kas noklausījies visu stāstījumu tā garumā. Šajā aktā tiek atzīmēts personas vārds, uzvārds, filmēšanas vieta, filmētāji (intervētāji), īss stāstījuma saturs, garums, kasetes numurs un, galvenais, tiek noteikts kādiem nolūkiem Okupācijas muzejs drīkst izmantot filmējumu. Līdz ar to šobrīd ir 6 videofilmējuma aktu veidlapu veidi, kuru atšķirība ir tekstā par tālāku liecības izmantošanu. Piemēram, aktā ar visplašākajām izmantošanas tiesībām ir šāds teksts: “Neiebilstu, ka OMF videofilmējumā manis teikto dokumentālo liecību izmanto tālākas vēstures izziņai, jaunas muzeja ekspozīcijas veidošanai, dokumentālu filmu radīšanai. Atļauju uzfilmēto materiālu izmantot arī fragmentāri, nemainot domas saturu. Filmēto materiālu atļauju pārraidīt TV kanālos bez atlīdzības. Ar videofilmējumu atļauju iepazīties un izmantot visām juridiskām un fiziskām personām.” Pārējie aktu teksti attiecīgi ierobežo vai nu klausītāju loku, vai arī informāciju, neļaujot klausīties un izmantot noteiktas epizodes (Skat. pielikumu Nr. 1). Visus videofilmējuma aktus numurējam un pierakstam reģistra žurnālā.

Tālākā darba gaitā videofilmējums ir jāanalizē. To mēs veicam pēc A.E.Feldmaņa izstrādātās tabulas “Videomateriāla analīze. Galvenās pazīmes” 14 sadaļām. (Sk. pielikumu Nr. 2) Pēc šīm iedaļām pētnieks var uzzināt par kādām tēmām, par kādiem cilvēkiem, par kādām ģeogrāfiskām vietām persona stāsta. Visus vārdus un nosaukumus rakstam stāstījuma kārtībā, līdz ar to var noteikt apmēram kurā laikā par ko runā.

Visas videoliecības tiek reģistrētas Latvijas 50 gadu Okupācijas muzeja kolekcijas inventāra grāmatā. Uzskaiti šajā grāmatā veic pēc kasetēm. Kasetes standarts S-VHS signālā ir 3 stundas, digitālajā signālā – 1 stunda. Tāpat kasetes numurs sakrīt ar ieraksta numuru pēc kārtas. Pārējās iedaļas atbilst videofilmējuma aktā sniegtajai informācijai. Īpašo nosacījumu un piezīmju slejā tiek ierakstīti videofilmējuma aktā norādītie ierobežojumi, lentas tehniskie un ieraksta defekti, valoda kādā stāsta liecības sniedzējs, ja tā nav latviešu, u.c.

Videoliecību izmantošanu ārpus Okupācijas muzeja nosaka dokuments “Vienošanās par Okupācijas muzeja videomateriālu izmantošanu”. Okupācijas muzejā iegūtos materiālus ir aizliegts nodot trešajām personām, kopēt un pavairot bez Okupācijas muzeja atļaujas, izmantot komerciāliem mērķiem, vērst pret kādu personu nolūkā tai kaitēt un pārveidot videoierakstu ar montāžas paņēmieniem, ja tas nav īpaši saskaņots, radot iespēju sagrozīt un nepatiesi interpretēt vēsturiskos faktus.

Kopš 1998. gada 1. aprīļa dokumentāciju apkopo, sistematizē video un kinofonofoto krājuma glabātāja, vēsturniece Lelde Ozola - Neimane. Okupācijas muzejs nodrošina krājuma glabāšanu atbilstoši “Noteikumiem par Nacionālo muzeju krājumu”.



A. E. Feldmanis veic reproducēšanas darbu.

Foto krātuve

Foto krātuve sāka veidot paralēli ar audio krātuvi. Muzeja krātuvē sāka ienākt pirmās oriģinālās fotogrāfijas. Veidojot muzeja pamatekspozīciju, liela loma tika atvēlēta fotogrāfijai. Ekspozīcijas iekārtojums prasīja dažādu izmēru fotogrāfijas. Radās nepieciešamība oriģinālās fotogrāfijas pārlikt foto negatīvā (tās reproducēt). Iesākumā šo darbu A. E. Feldmanis veica uz pārtaisīta foto palielinātāja galdiņa. Muzeja pagrabstāvā iekārtoja fotolaboratoriju melnbaltā cikla filmu attīstīšanai un kopēšanai. Pie negatīvu kārtošanas, sistematizēšanas un reģistrēšanas sāka strādāt Ojārs Stepens, tagad Kārlis Briedis.

1998. gada jūnijā Okupācijas muzejs nopirka Itālijā ražotu *Industrie Fototechnico FIRENZE* firmas reproducējamo iekārtu. Tā kā daudzi ar okupāciju saistīti cilvēki nevēlas šķirties no ģimenes albumos saglabātiem oriģināliem, šī profesionālā reproducēšanas iekārta nodrošina ļoti augstas kvalitātes oriģinālo fotogrāfiju kopiju izgatavošanu muzeja krātuvei.

Foto krātuves tiešais uzdevums ir glabāt foto negatīvus un informāciju par iegūto attēlu, veikt pārfotografēšanu, veicinot jaunu attēlu iegūšanu muzejam.

Mazu pārvietojamu reproducēšanas iekārtu ņem līdzi ekspedīcijās pie videoliecību sniedzējiem, gadījumā, ja cilvēki neuztic savus krājumus pārfotografēšanai Okupācijas muzejā.

Muzejam nodotās oriģinālās fotogrāfijas pārzina galvenās krātuves glabātāja Taiga Kokneviča.

Okupācijas muzeja darbības principos ietilpst nepieciešamība uzrunāt cilvēkus ar publikācijām avīzēs un žurnālos vai caur TV ekrāniem. Tas izdevās tikai uz vienu gadu no 1994. gada 21. maija līdz 1995. gada 14. jūnijam "Neatkarīgās cīņas" pielikumā "Tālrāde. Tāldzirde.", kuru tobrīd vadīja žurnāliste Eva Mārtuža. Mūsu mērķis bija piesaistīt uzmanību daudzu tobrīd nezināmu vēsturisku notikumu skaidrošanai, traģēdiju pēdu apzināšanai. Vēlējāties ziņot par muzejam nepieciešamajiem priekšmetiem un dokumentiem. Publicējām mūsu rīcībā esošas 92 fotogrāfijas atpazīšanai, par kurām lielākā daļā tika saņemti skaidrojumi. Atbildējām uz lasītāju vēstulēm, kas paplašināja dialoga iespējas.

Kino krātuve

Šīs krātuves daļa veidojās kā pēdējā. Tai dotajā mirklī nebija jāiegulda tik lieli līdzekļi. Prāvi naudas līdzekļi toties būs vajadzīgi krājuma saglabāšanā. Muzejs strādā sabiedrībai, un, lai kino materiāli būtu izmantojami izstādēs un pieejami jebkurai interesentam, vēlams to saturu pārkopēt DV formātā. Latvijā pašlaik ir iespējams pārkopēt kino materiālus tikai uz VHS vai S-VHS lentām.

Okupācijas muzeja vajadzībām A. Feldmanis sastādīja Latvijas Valsts kinofotofono dokumentu arhīvā atrodošo kinohroniku sarakstu par 1940. – 1941. gada padomju okupācijas norisēm Latvijā, kā arī par Vācijas okupācijas laiku Latvijā. Tas tikai veikts ar nodomu, lai brīdī, kad vajadzētu izstādēm kādus šī laika kino materiālus, zinātu kur griezties un ko prasīt. Šī arhīva uzskaites kartiņās bija rakstītas neprecīzas ziņas.

Latvijas PSR pastāvēšanas laikā tās iedzīvotājiem bija iespēja nodarboties ar kino amatierismu. Par diezgan pieejamām cenām bija iespējams iegādāties 16 m/m kino uzņemšanas tehniku. Varēja filmēt ģimenes hroniku un dažādus notikumus republikas dzīvē.

Arī Latvijas televīzija (Latvijas PSR Ministru padomes Radioraidījumu un televīzijas komiteja) visu aktuālo informāciju republikā filmēja 16 m/m kino formātā. Tas turpinājās līdz 80. gadu beigām, kad sevi pieteica video kameras.

Mainoties valsts formācijai, Latvijā ar bijušās VDK ieteikumu daļa šī materiāla nemanāmi tika izņemta no TV filmu krātuves un iznīcināta. No šiem materiāliem pēkšņi varēja iegūt citu skatījumu neatkarību atguvušajā Latvijā un tie varēja kļūt par izsmieklu kādreizējai PSRS varenībai vai iemeslu komunistiskās partijas nopulgošanai. Niecīga daļiņa šī iznīcinātā materiāla pa dažnedažādiem ceļiem nonākusi OM krātuvē.

Latvijas televīzijas kino ražotne (Radošā apvienība “Telefilma – Rīga”) atradās Mārupes ielā 14. Baptistu baznīcai atgūstot pirms okupācijas īpašumus Latvijā, “Telefilmai – Rīga” telpas bija jāatstāj. Video filmēšanas tehnoloģija izkonkurēja kino un Latvijas Televīzijas vadība par labāku uzskatīja ražotni likvidēt. Līdz ar kino tehnikas izvazāšanu, ārā tika mestas arī pēdējo gadu kino iestrādes, vērtīgs, filmēts dokumentāls materiāls. Pašu kinooperatoru izglābtie filmējumi daļēji ir nonākuši OM kino krātuvē.¹⁸ Kino krātuvei savus materiālus nodod arī kino amatieri.

Šodien kino materiālu mērķtiecīgu iznīcināšanu politisko laiku maiņā apliecina arī Latvijas Televīzijas raidījums “Kūlenis” 2003. gada 14. decembrī. Arī A.E.Feldmaņa dokumentālie kino filmējumi izlases kārtībā tika iznīcināti.

Arī lielvalstu lielākās telekompānijas pirms video filmēšanas signāla ienākšanas tās aprītē arī operatīvo informāciju filmēja 16 m/m kino formātā. Vairāki trimdas latvieši (Piemēram, Alberts Jekste, Ģirts Jātnieks, Vilis Lapenieks u.c.) šajās valstīs bija saistīti ar kino ražotni. Kad šīs telekompānijas revidēja savas krātuves, galvenokārt, apjoma glabāšanas dēļ, latvieši savāca materiālus, kuri bija saistīti ar Latvijas neatkarības centieniem, nosodot okupācijas režīmus. Tagad daļa šī materiāla nonākusi mūsu krātuvē.¹⁹

Vecākais 16 m/m formātā filmētais materiāls, datēts ar 1961. gadu. Pēdējais kokmateriālu plosts ceļā uz Rīgu pa Daugavu, garām Staburagam, pār Pļaviņu krācēm, cauri jaunceļamās hidroelektrostacijas būvlaukumam Aizkrauklē.

Bez 16 m/m filmējumiem krātuvē atrodas arīniecīga daļa 35 m/m formātā filmēti materiāli, kā arī dokumentālas filmas šajā formātā. Piemēram dok. f. “Sirmā gvarde”.

¹⁸ Režisora un kinooperatora Mārtiņa Jurjāna filmētie materiāli

¹⁹ Latvian Program “Baltic Countries - Past, Present 17 May 1962 and Future” Dr. Schwartzwalder and Prof. P. Lejiņš, Filmas garums – ~30 min (360 metri)

Krātuves nozīme un iespējas

Okupācijas muzeja Video un kinofonofoto krātuve patreiz ir vienīgā tāda veida krātuve Latvijas muzejos, kura veido pamatkrājumu iepriekš noteiktās vadlīnijās, lai radītu kompleksu pētniecības bāzi vēstures izzināšanai.

Abu okupācijas režīmu liecinieki, jūtot vēstījuma iespēju vēstures liecībā, uzskata to par ļoti atbildīgu misiju, nākotnes vārdā nāk ar savu sakrāto pierādījumu bāzi – mutvārdu stāstījumu (videoliecību), fotogrāfijas, dokumenti, skaņu ieraksti. Bieži šis klāsts sniedzas vairāku dzimtu daudzās paaudzēs un aptver pat pusotra gadsimta laika posmu. Piedāvājums nebūtu iespējams, ja šī krātuve viņu neuzmeklētu. Vēsturē paliktu kāds neaizpildīts laukums vai atstāta kāda kļūda, kura ieviestos tālāk pagātnes apziņas procesos.

1941. gada 14. jūnijā no Jelgavas apriņķa Elejas pagasta „Strūgu” mājām tika deportēta Marija Puriņa. Nonākusi nometinājuma galapunktā Sibīrijā, vietējais NKVD iestāžu darbinieks, kuram turpmāko laiku bija jāuzrauga no Latvijas atvestās personas, M.Puriņai lika parakstīt dokumentu ar tekstu, ka viņa Sibīrijā ieradusies brīvprātīgi, sakarā ar karadarbības sākumu Baltijā. Liekas, ka šāda dokumenta tapšana ir drošības iestāžu darbinieka paša iniciatīva, jo, pētniecības gaitā, šādi piemēri vairāk nav konstatēti. 1947. gadā M.Puriņa griežas pie šī paša drošības iestādes (tobrīd jau MGB) darbinieka ar lūgumu viņu atlaist uz Latviju, jo kara darbība ir beigusies. Viņa atgriezās Latvijā, kur nodzīvoja līdz pat 100 gadu vecumam. Radnieki, saņemot rehabilitācijas apliecību atrada ierakstu, ka viņa mirusi Sibīrijā 1947. gadā. Rehabilitācijas procesa laikā ierēdņi no Latvijas pieprasīja ziņas no izsūtījuma vietām. Tad arī tika saņemta izziņa par M.Puriņas nāvi. Acīmredzot, toreiz tas pats drošības iestādes darbinieks, baidīdamies par iespējamām sekām, sakarā ar M.Puriņas aizbraukšanu, ierakstīja dokumentos viņu kā mirušu. Šodien M.Puriņas uzvārds papildina Sibīrijā mirušo latviešu sarakstu Latvijas Valsts arhīvā un arhīva avots būtu it kā neapstrīdams.

Latvija ir atguvusi neatkarību. Videoliecībās cilvēki vairums pauž viedokli, ka drīz jau pēc pamazām 1991. gada valsts mainīja vērtību skalu attiecībā uz neatkarības cīnītājiem, kas sākot jau ar II Pasaules kara beigām, gan bruņotiem, gan nevardarbīgiem, gan politiskiem līdzekļiem pretojās padomju okupācijai. Vienīgais gandarījums, ko šie cīnītāji ir guvuši ir rehabilitācijas apliecība un neliels pielikums pie valsts pensijas. Piemiņas glabāšana no valsts puses šodien bieži vien izskatās kā nodevu vākšana gada zīmīgajos datumos.

Video un kinofonofoto krātuves darbiniekiem apzinot represēto personu adreses Latvijas novados, redzama kontrastainā piemiņas glabāšanas aina. Ir pagasti, kuri apzinājuši savus represētos, uzlikuši piemiņas zīmes savā teritorijā, aicina tikties atceres brīžos, palīdz materiāli iespēju robežās. Pretstatā, ir arī pagasti, kuru vienaldzība un nevēlēšanās uzturēt piemiņu ir apbrīnojama.

Līdz ar jaundibinātā Okupācijas muzeja aktivitātēm, pirmie savu represēto iedzīvotāju sarakstu atsūtīja Saldus rajona Vadakstes pagasts (skolotāja Inta Tuza), mudinot pierakstīt šo cilvēku atmiņas. Ar pagastu padomes atbalstu, atmiņas pierakstīt vēlējās Kuldīgas rajona Padure, Kurmāle, Talsu rajona Mērsrags un Cēsu rajona Amatas novads. Limbažu rajona represēto klubs veica apzināšanu un krātuves darbinieki 2003. gada vasarā pierakstīja gandrīz visu piekritušo personu dzīvesstāstus. Mūsu krātuves uzdevums visos novados – apzināt trīs okupācijas pārdzīvojušos tagadējos Latvijas iedzīvotājus, pētīt un pieminēt.

Par videoliecībām lielāku interesi izrāda ārzemnieki vai ārzemēs mācījušies speciālisti, kuri saprot šo ierakstu vērtību un vēlas izdarīt pētījumus dažādās zinātnēs, piemēram, vēsturē, psiholoģijā, socioloģijā, literatūrā u.t.t. Viņi šos stāstījumus uztver kopsakarībās.

Šobrīd ir pēdējais brīdis vēl pierakstīt videoliecības no paaudzes, kas pieredzēja abas okupācijas – gan nacistu, gan padomju. Tas ir galvenais, ko mēs tagad darām.

Paralēli jau tiek gatavotas īsas aktuālāko okupācijas laika vēstures tēmu videoliecību fragmentu izlases skolām. Mūsu tālākais mērķis ir, lai lielāks skaits mūsu pašu jauno vēsturnieku izmantotu krātuves materiālus savu pētījumu kvalitatīvākai izstrādei, dziļākai problēmas analīzei, plašākam skatījumam uz noteikto tēmu.

Jāatzīmē, ka mūsu krātuves materiāli – gan skaņas, gan kino, gan foto, gan video ir izmantojami arī dokumentālu un spēlfilmu veidošanā. Ja izdosies iegādāties datoru un programmu filmu radīšanai, ceram arī paši veidot video īsfilmas, kas parādītu krātuves informācijas bagātību un tā daļēji būtu zināma lielākam ļaužu skaitam.

VIDEOFILMĒJUMA AKTS Nr. _____

Videoliecības sniedzējs _____

Filmēts 20 . g. _____

Filmējuma garums st. / min.	Kasetes Nr.
/	

Filmēšanas vieta _____

Videofilmētājs (i) _____

vārds, uzvārds

vārds, uzvārds

Filmējuma saturs _____

Neiebilstu, ka OM videofilmējumā manis teikto dokumentālo liecību izmanto tālākas vēstures izziņāšanai, jaunas muzeja ekspozīcijas veidošanai, dokumentālu filmu radīšanai.

Atļauju uzfilmēto materiālu izmantot arī fragmentāri. Komentējot fragmentu, rakstiski vai skaņas ierakstā, nedrīkst mainīt izteiktās domas saturu.

Filmēto materiālu atļauju pārraidīt TV kanālos bez atlīdzības.

Ar videofilmējumu atļauju iepazīties un izmantot visām juridiskām un fiziskām personām.

Videofilmētājs _____

paraksts

Liecību sniedzējs _____

paraksts

PIELIKUMS Nr.3

OM VIDEO UN KINOFONOFOTO KRĀTUVĒ ATRODAS VIDEO KRĀJUMI:

- Videoliecības
- Videoreportāžas²⁰

OM videoliecību tēmu loki (Ir personas, kuras var stāstīt par vairākām zemāk minētajām tēmām):

- Pārmaiņas un aresti 1940. – 1941.g. (padomju okupācijas laiks)
- Latvijas skolu dzīve un pārmaiņas 1940. – 1941.g.
- Latvijas augstskolas Padomju un Vācu okupācijas gados.
- Deportācijas Padomju okupācijas laikā (1941., 1949. u.c.)
- Bēgļi uz PSRS II PK laikā (1941-1945)
- Dienests vācu armijā II Pasaules kara laikā: policijas bataljonā, leģionā, Gaisa spēku palīgdienestā, robežsardzē, aviācijas daļās, “Meža kaķos” u.t.t.
- Izvairīšanās no iesaukuma leģionā 1943. – 1945.g.
- Represijas Vācu okupācijas laikā
- Izsūtīšana uz Vāciju darbos II Pasaules kara laikā
- Dienests PSRS armijā 1941. – 1945.g.
- Izvairīšanās no iesaukuma PSRS armijā 1944. – 1945.g.
- Kurelieši
- Bēgļi no Latvijas II Pasaules kara beigu posmā 1944. – 1945.g.
- Cilvēki, kas nevēlējās atstāt dzimto sētu karadarbības dēļ 1944. – 1945.g.
- Sarkanie partizāni 1943. – 1944.gadā Zemgalē
- Sarkanie partizāni un “Sarkanā bulta” 1944. – 1945.g. Kurzemē.
- Nacionālie partizāni
- Nacionālo partizānu atbalstīšana
- Jaunatnes pretošanās PSRS režīmam

²⁰ Videoreportāža – filmēts notikums, kurš saistīts ar OM darbību vai tematiku. (piemēram OM izstāžu atklāšana, OM gadagrāmatas atvēršanas svētki, piemiņas zīmju okupācijas upuriem atklāšanas u.c.)

- Represijas bez deportācijas vai aresta Padomju Latvijā 1940. – 1941.g.; 1944. – 1991.g.
 - Latvieši no latviešu kolonijām Krievijā, Baltkrievijā, Lietuvā.
 - Novadu vēstures
 - DP (Displaced Persons – pārvietoto personu) nometnes Rietumeiropā
 - KP biedru skatījums uz savu darbu no šodienas redzes viedokļa
 - Mīlestība dzīves stāstos
- u.c.

PIELIKUMS Nr.4

Video un kinofonofoto krātuves speciālisti iesaka vēsturniekiem līdz šim neizpētītas vai arī vēsturiski neizvērtētās tēmas, pētot avotus un rakstot jaunas atziņas:

- Sarkano partizānu darbība vācu okupācijas karaspēka aizmugurē Zemgalē galvenokārt Lietuvas robežā 1943. – 1944. gadā.
- Padomju partizānu “Sarkanās bultas” noziedzīga darbībā pret civiliedzīvotājiem II Pasaules kara beigās Kurzemes cietoksnī, līdztekus izvērtējot Viļa Samsona grāmatas²¹.

Šo tēmu pētīšanai sākuma informācija iegūstama Okupācijas muzeja Video un kinofonofoto krātuvē.

²¹ Kurzemes partizāni, LVI, Rīga, 1956., (2.izd.)1959.g.; Kurzemes katlā, Liesma, Rīga, 1969.g.; Kurzemes meži šalc, Liesma, Rīga, 1974.g.

PIELIKUMS Nr.5

Krātuvē esošais klāsts šobrīd:

- Videoliecības – 1000 personas, 2100 stundas
- Videoreportāžas – 150 notikumi (125 stundas)
- Skaņu (audio) ieraksti – 101 personas (30 kasetes) + 1940. gada Latvijas PSR Radio ieraksti - 8 CD
- Kino materiāli – ~24 vienības
- Videoliecību atšifrējumi – 781 personām
- Audioliecību atšifrējumi – 12
- Video, audio, CD bibliotēka – 203 videokasetes, 44 audiokasetes, 14 CD
- Fotonegaīvi – ~ 20 000 vienības

KOPSAVILKUMS

Raksta mērķis ir pastāstīt, ka Okupācijas muzejā ir izveidota un arvien tiek papildināta okupācijas laika vēstures skaņas, kino un video dokumentu krātuve. Lielākais akcents rakstā ir stāstījums par videoliecībām, jo tās aizņem lielāko krātuves daļu. Šobrīd krātuve ir nodrošināta ar video iekārtu tehniku un strādā divās filmēšanas grupās. Stāstītāju loks mūsu krātuvē ir daudznacionāls. Darba procesā ir pilnveidota videoliecību dokumentācija (akts, par stāstītāja atļauju vai ierobežojumu liecību rādīt citām personām u.c.) un ir nodrošināta krājuma glabāšana. Foto jomā krātuves tiešais uzdevums ir glabāt negatīvus un informāciju par iegūto attēlu, veikt pārfotografēšanu, veicinot jaunu attēlu iegūšanu muzejam. Kino krājums veidojies no dažādu cilvēku dāvinātiem LPSR laika un ASV 1950to – 1970to gadu filmējumiem.

Okupācijas muzeja Video un kinofonofoto krātuve patreiz ir vienīgā tāda veida krātuve Latvijas muzejos, kura veido pamatkrājumu iepriekš noteiktās vadlīnijās, lai radītu kompleksu pētniecības bāzi vēstures izzināšanai.